MAATALOUS

Perunan tuontiin liittyy aina riski kasvitaudeista. Se, millainen riski on, riippuu viljely-ympäristön tuhoojatilanteesta. **VANHEMPI TUTKIJA ASKO HANNUKKALA, MAA- JA ELINTARVIKETALOUDEN TUTKIMUSKESKUS**

Läpimärille pelloille jää paljon kauraa, vehnää ja rypsiä

Viljelijät ponnistelevat edelleen sadon korjaamiseksi märiltä pelloilta. Nyt on jo selvää, että läheskään kaikkea ei pystytä saamaan katon alle.

Sateet ovat pehmittäneet etenkin eloperäiset maat koneita kantamattomiksi, Pro Agria Keskusten liitto toteaa tuoreessa kasvutilannekatsauksessaan.

Kahden tai useamman päivän pituiset poutajaksot ovat olleet harvinaisia koko maassa. Jaksojen lyhyys on aiheuttanut eniten ongelmia isoille viljatiloille, joissa puinti- ja kuivauskapasiteetti on rajoittanut korjuun etenemistä.

Tämänhetkinen arvio on, että viljasadosta jää korjaamatta 5–10 prosenttia ja öljykasveista 10–15.

Kymenlaaksossa paha tilanne

Eniten peltoon jää kauraa, kevätvehnää ja rypsiä.

Ohrasta on korjattu 90 prosenttia. Kymenlaakso erottuu joukosta: siellä ohrasta on vielä puimatta viidennes.

Kauran puinnit ovat pisimmällä Varsinais-Suomessa, Etelä-Suomen rannikkoalueen länsiosissa sekä Lapissa, missä alasta on puimatta 5–10 prosenttia. Muualla maassa puimaton kaura-ala on 20–30 prosenttia.

> Myöhäiseksi venynyt kasvukausi on kyseenalaistanut kasvuajaltaan pitkien, vaikkakin satoisten lajikkeiden viljelyä. Lajikkeiden valinnan merkitys korostuukin jatkossa viljelysuunnittelussa.« **PRO AGRIA**

Kevätvehnän puinnit ovat eniten kesken Kymenlaaksossa. Vain Keski-Suomessa kevätvehnä on saatu kokonaan puitua.

Tilakohtaiset erot ovat isot.

Viljan laatu on heikentynyt sitä enemmän, mitä pitemmälle puinnit venyvät.

Moni pohtii nyt tarkkaan ensi kesän lajikevalintaa: kannattaako satoisien mutta kasvuajaltaan pitkien lajikkeiden viljely.

Kuivaus kallista ja hidasta

Puinnissa ja kuivauksessa on tänä syksynä jouduttu turvautumaan tavanomaista enemmän naapuriapuun ja urakointipalveluiden käyttöön.

Viljan kuivatus on kallista ja hidasta. Ohran ja kauran puintikosteudet ovat syyskuun loppupuolella olleet 18–30 prosenttia, kevätvehnän 20–35 prosenttia.

Rypsi valmistuu hitaasti

Rypsikasvustot ovat valmistuneet puintikuntoon hitaasti.

Pisimmällä rypsin puinnit ovat Etelä-Suomen rannikkoalueella ja Varsinais-Suomessa, missä on korjattu 70–90 prosenttia alasta.

Satakunnassa, Uudellamaalla ja Pohjois-Pohjanmaalla puinnit ovat edenneet noin puoliväliin. Muualla rypsistä on puitu vasta 5–30 prosenttia.

Kolmas peräkkäinen huono vuosi vähentää edelleen viljelijöiden kiinnostusta rypsiin.

Perunasato jää pieneksi

Siemenperunan nostot on saatu lopuilleen, mutta tärkkelys- ja varastoperunan nostot jatkuvat edelleen. Tärkkelysperunasta on nostamatta 25–40 ja ruokaperunasta 25–50 prosenttia.

Eniten ruokaperunaa on maassa Etelä-Pohjanmaalla.

Ruokaperunan sato jää sekä määrältään että laadultaan huomattavasti tavanomaista heikommaksi. Satovaihtelut ovat kuitenkin suuret tilojen ja lohkojen välillä.

Muokkauksia siirtyy kevääseen

Sateet pilasivat ensin monen syysviljan kylvösuunnitelman, ja nyt peltojen muokkauksiakin on siirrettävä keväälle.

Turvepula luo kysyntää kuivikeoljelle, mutta sateet ovat vaikeuttaneet hyvälaatuisten olkien korjuuta.

SATU LEHTONEN

Puintien edistyminen maakunnittain

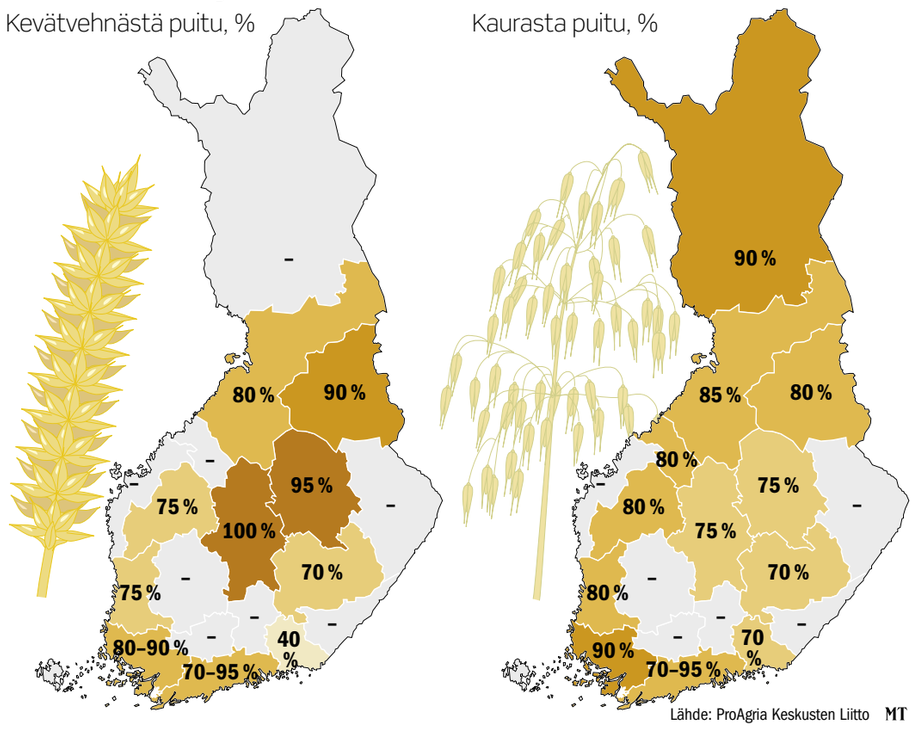

Lähde: ProAgria Keskusten Liitto MT

JAANA KANKAANPAA

Ohran puinti oli tiistaina jäänyt kesken Orivedellä.

KALLE SÄRKKÄ

Hyvinkäällä tulva peitti ohrapellon maanantaina.

Perunan tuonti lisää tautien riskiä

Paikoin heikoksi jääneen sadon takia Suomeen tuotaneen tulevan talven aikana perunaa muualta Euroopasta. Suomessa maksettavan korkeamman hinnan vuoksi Suomen markkinoille tarjotaan esimerkiksi Baltian maista perunaa, joka on tavallisesti päätynyt Pietarin markkinoille.

Tuonti kasvattaa perunan kasvitautien riskiä, varoittavat sekä kasvinviljelyasiamies **Antti Lavonen** MTK:sta että vanhempi tutkija **Asko Hannukkala** Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskuksesta.

”Perunan tuontiin liittyy aina riski kasvitaudeista. Se, millainen riski on, riippuu viljely-ympäristön tuhoojatilanteesta sekä siitä, millaiseen käyttöön tuotava erä Suomessa päätyy”, Hannukkala kertoo.

Lavonen ottaa esimerkiksi vaalean rengasmädän, jota esiintyy esimerkiksi Saksassa, Tanskassa, Alankomaissa ja Puolassa. Erityinen murhe on Puola, jossa tautia esiintyy runsaasti.

Täkäläiset tutkijat pitävät runsaan esiintymisen syynä taudin ennaltaehkäisyn puutteita, Lavonen toteaa.

”Tarkastetun siemenen käyttö on vähäistä. Koneita ja laitteita ei puhdisteta ja desinfioida. Lisäksi perunan tuotanto on edelleen hajautunutta.”

Puolan perunasektorilta saatujen tietojen mukaan jopa 90 prosenttia maasta lähtevästä perunasta on laitonta, tiloilla tarkastamatta jätettyä perunaa.

”Kaikki vientiin lähtevät perunaerät pitäisi tarkistaa rengasmädän varalta maatiloilla, mutta tarkastuksen tulosta peläten tarkastus jätetään tekemättä”, Lavonen kertoo.

Hannukkalan mielestä vaalean rengasmädän riski on varsin pieni, jos tuotu peruna tai sen käsittelyssä syntyvä jäte ei päädy perunapellolle.

Suurempana riskinä hän sen sijaan pitää uusia perunasyövän rotuja. Muutkin karanteenituhoojat on hänen mukaansa pidettävä mielessä.

Heikko sato lisännee tuontihaluja

Perunan tuontihaluja tulevan talven aikana lisännee Suomessa tavanomaista pienemmäksi jäävä sato.

Tämänhetkisten arvioiden mukaan koko maan tasolla ollaan jäämässä ainakin viidenneksen jälkeen viime vuosien sadoista.

Alueelliset satovaihtelut ovat kuitenkin suuria. Parhailla lohkoilla hehtaarisadot ovat nousemassa hyviksi mutta liiasta märkyydestä kärsineillä lohkoilla taas jäämässä erittäin heikoiksi.

”Jatkuvat sateet ovat hidastaneet ja jopa keskeyttäneet kokonaan nostot syyskuun loppupuolella.”

Esimerkiksi Kristiinankaupungin ja Suupohjan alueilla viime päivien aikana satoja hehtaareja perunaa on maannut läpimärässä maassa. Lavosen mukaan näyttää siltä, että osa alueen perunasta jää väistämättä nostamatta.

”Meneillään on jo toinen peräkkäinen sääoloiltaan vaikea syksy.”

Euroopassakin sato jää normaalia pienemmäksi

Vaikka perunaa tuotaisiinkin Suomeen nimenomaan Länsi-Euroopasta, satonäkymät eivät sielläkään ole hyvät.

Lavosen mukaan sateet haittasivat perunan istutuksia ja kasvua huhtikuusta lähtien läntisessä Euroopassa.

”Viimeiset perunat saatiin istutettua esimerkiksi Belgiassa kesäkuun puolivälissä. Britanniassa keskikesä puolestaan oli sateisin viimeiseen vuosisataan. Aikaisin istutetuista lohkoista saadaan hyvä sato, mutta myöhään istutetuilla ja vedestä kärsineillä lohkoilla sato on jäämässä vähäiseksi.”

Elokuusta lähtien sateet vaihtuivat kuivuudeksi ja ajoittain rajuksi helteeksi, mikä pysäytti heikkojuuriseksi jääneen perunan kasvun.

Perunasatoa rajoittaa myös viime vuosia pienempi viljelyala.

”Satomäärä vähenee viidessä tärkeimmässä Länsi-Euroopan tuotantomaassa viime vuodesta kaikkiaan yli 14 prosenttia.”

JUHANI REKU

Petovaara vaikeuttaa laiduntamista yhä useammin

Liiallisen märkyyden takia kotieläintila voi vapautua eläinten hyvinvointituen lisäehdoissa olevasta laiduntamisesta. Jos petojen takia ei voi laiduntaa, tulee ottaa yhteyttä kunnan maaseutuelinkeinoviranomaiseen, Maaseutuvirasto (Mavi) opastaa.

Viisivuotisen eläinten hyvinvointituen lisäehdoissa oli vaihtoehtoja laidunkauden pituudelle. Viljelijä saattoi valita joko vähintään 60 päivän, vähintään 75 päivän tai vähintään 90 päivän laiduntamisen aikavälillä 1.5.– 30.9. 2012.

Jos karhu, susi tai muu suurpeto iskee eläimiin laitumella, tai päivystää jatkuvasti laitumen liepeillä, tulee harkittavaksi lisäehdon vaihtaminen. Tällöin tilannetta tarkastellaan tilakohtaisesti.

Maaseutuviraston (Mavi) maaseutuelinkeino-osaston eläin- ja erikoistukiyksikön ylitarkastaja **Ulla Sihto** on joutunut vastaamaan muutaman tuen saajan kyselyyn, menettääkö tila eläinten hyvinvointitukea, jos eläimiä ei petovaaran takia laidunneta.

Selkeää vastausta ei Sihdon mukaan ole. ”Ensisijaisesti mietitään lisäehdon vaihtamista, jos laiduntaminen ei ole mahdollista pedoista saadun näytön vuoksi.”

Sihdon mielestä ratkaisu olisi hyvä löytää viimeistään uuden ohjelmakauden alkaessa 2014.

”Petovaara varmaankin lisääntyy”, Sihto arvioi.

Asiaan tulee mielenkiintoinen sivujuonne, jos myös lampaat otetaan hyvinvointituen piiriin.

MTK:n Puttonen: Käsittämätöntä

MTK:n valtuuskunnan puheenjohtaja **Aarno Puttonen** ei ymmärrä, miten märkyyden takia voi jättää laiduntamatta, mutta petovaaran takia ei.

”Ei kukaan lähetä tuotantoeläimiään petojen raadeltaviksi. Eläimistä pidetään muutoinkin hyvä huoli”, Puttonen sanoo.

Hän muistuttaa, ettei suurpetovaara uhkaa karjataloutta enää pelkästään itärajalla tai Kainuussa. Se voi tulla eteen missä päin Suomea tahansa. Toisaalta petoja ei onneksi vielä ole läheskään jokaisen tilan liepeillä.

Laiduntamisen edellytykset ovat Suomessa huomattavasti muita EU-maita heikommat ilman petohaittaakin, Puttonen korostaa.

Viiden vuoden sitoutumiskauden aikana ongelma voi ilmetä sielläkin, missä sitä ei osata kauden alkaessa edes odottaa. ”Jos tahtoa on, asia on varmasti ohjeistamalla ratkaistavissa”.

Ylisuuria petokantoja karsimalla tämä ongelma ainakin helpottuu, Puttonen sanoo.

REIJO VESTERINEN

Järvien ja jokien vesitilanne syyskuun lopussa 2012

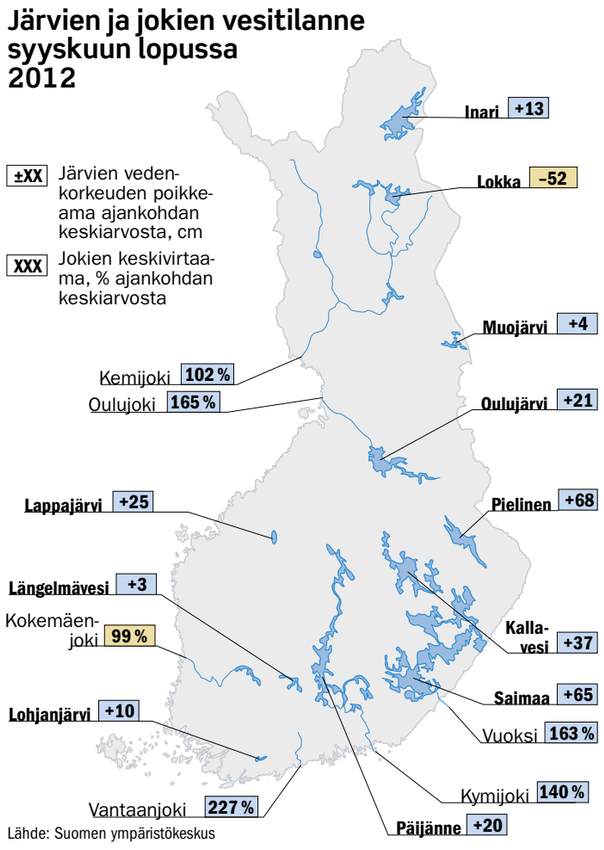

Lähde: Suomen ympäristökeskus

Vesistöjen pinnat ja virtaamat olivat syyskuun lopussa poikkeuksellisen korkealla.

Syyskuussa satoi ja oli lämmintä

Ilmatieteen laitoksen mukaan syyskuu oli suurimmassa osassa maata tavanomaista sateisempi.

Runsaimmin satoi Uudellamaalla, maan itäosassa ja Meri-Lapissa. Sademäärä kohosi yli 120:n ja paikoin jopa yli 140 millimetrin. Vähiten satoi Pohjanmaan maakunnissa, joissa sademäärä jäi yleisesti alle 60 millimetrin.

Runsassateisimmilla alueilla satoi kaksinkertaisesti normaaliin verrattuna, ja vähäsateisimmilla alueilla jäätiin alle tavanomaisten arvojen.

Yksittäisistä havaintoasemista eniten satoi Helsingin Kumpulassa, jossa sadetta kertyi 177 millimetriä. Helsingin Kaisaniemessä satoi 160 millimetriä, mikä on aseman runsaan 150 vuoden mittaushistorian suurin syyskuun sademäärä. Edellinen ennätys 159 millimetriä on peräisin vuodelta 1918.

Myös muun muassa Helsinki-Vantaalla ja Utsjoen Kevolla mitattiin aseman mittaushistorian suurin syyskuun sademäärä.

Vähiten eli 40 millimetriä satoi Enontekiön Kilpisjärvellä.

Suurin vuorokautinen sademäärä oli 46,7 millimetriä Mäntsälän Hirvihaarassa 23. syyskuuta.

KALLE SÄRKKÄ

Märkää maisemaa Hyvinkäällä maanantaina.

Ensilumi satoi osassa Inarin ja Enontekiön kuntia 28. päivänä.

Salamoita rekisteröitiin syyskuussa noin 2 500, runsas puolet pitkäaikaisesta keskiarvosta.

Vedet ylhäällä

Suomen ympäristökeskuksen mukaan järvien pinnat olivat syyskuun alkupuolella enimmäkseen laskussa, mutta kuukauden loppupuolen sateet saivat vedet nousuun eri puolilla Suomea.

Koska maaperä oli märkää, sateet näkyivät jokivesistöissä nopeina pinnannousuina. Valtaosassa maata virtaamat olivat syyskuussa ajoittain keskimääräistä suurempia.

Kuukauden viimeisinä päivinä rankkasateet nostivat monen joen pinnat tulvalukemiin Uudellamaalla, Etelä-Hämeessä ja Varsinais-Suomessa. Järvissäkin vesi nousi näillä alueilla nopeasti. Vedet olivat järvissä yleisestikin tavallista korkeammalla syyskuun lopussa.

Suurimpia erot pitkän ajanjakson keskiarvoihin olivat Itä-Suomen suurissa järvissä. Pielisen pinta oli lähes 70 senttiä ja Saimaan 65 senttiä keskiarvon yläpuolella.

> Suurin vuorokautinen sademäärä oli 46,7 millimetriä Mäntsälän Hirvihaarassa 23. syyskuuta.

Tavallista lämpimämpää

Ilmatieteen laitoksen tilastojen mukaan syyskuun keskilämpötila vaihteli etelä- ja lounaisrannikon sekä lounaissaariston runsaasta 12 asteesta Keski- ja Pohjois-Lapin vajaaseen 7 asteeseen. Pitkäaikaiseen keskiarvoon verrattuna keskilämpötila oli koko maassa tavanomaista korkeampi.

Kuukauden korkein lämpötila 23,1 astetta mitattiin Parikkalassa 12. päivänä. Alin lämpötila –5,2 astetta mitattiin Sallan Naruskassa 9. päivänä.

Terminen syksy oli alkanut kuukauden päättyessä vasta Suomenselällä ja maan pohjoisosassa, kun se tilastojen mukaan on alkanut syyskuun lopussa jo koko maassa.

MAIKKI KULMALA

MAATALOUDESTA LYHYESTI

Lihan käyttö kasvaa vauhdilla Ruotsissa

Ruotsalaiset syövät yhä enemmän lihaa. Tuoreimman tiedon mukaan länsinaapurissa myytiin viime vuonna lihaa 4,5 miljardilla eurolla. Summa oli 12 prosenttia suurempi kuin edellisvuonna, tilastotoimisto Statistiska Centralbyrån kertoo.

Lihan hinnan nousu selittää myynnin kasvusta vain yhden prosenttiyksikön. Myyntimäärä siis todella kasvoi reippaasti.

Vuodesta 2000 ruotsalaisten lihankulutus on lähes kaksinkertaistunut – myynti on kasvanut 92 prosenttia.

Vihannesten myynnin arvo laski toissa vuodesta viime vuoteen kaksi prosenttia. Laskua selittää vihannsten yhdeksän prosentin hinnanlasku. Myyntimäärä kasvoi kuusi prosenttia.

Ruotsalaisten ruokaan ja alkoholittomiin juomiin käyttämästä summasta neljä prosenttia kuluu luomutuotteisiin.